

OSVRTI

SVETLANA MILIĆ
(Sarajevo)

POVODOM PREVODA ROMANÂ NEDŽIBA MAHFUZA NA SRPSKOHRVATSKI JEZIK

Arapska književnost, stvarana vijekovima na ogromnom području od Perzije na istoku do Španije i Amerike na zapadu, svoje prve značajne korake bilježi još u vremenu prije pojave islama. Prolazeći kroz vijekove sjaja, dekadencije i preporoda, ta je književnost rezultirala brojnim vrijednim djelima. Pisana je jezikom koji nije prijemčiv našem uhu kao Šekspirov ili Petrarkin, njene su književno-estetske osobenosti prilično različite od evropskih, pa ipak, ono što od arapske književnosti uspije doći do našeg čitaoca dobro je primljeno. Ali, na žalost, dolazi malo. Razlozi za to su brojni. Prevođenje nije lak posao. Prevodiocu je potrebno dosta truda, znanja i vještine da jednu književnu tvorevinu, naročito kada je pisana jezikom specifične strukture i stila kakav je arapski, izrazi na drugom jeziku, da sve to bude vjerno originalu, a razumljivo čitaocu iz sasvim druge kulturne sredine. Nije rijedak slučaj da sav taj trud završi u ladići prevodiocevog stola nakon dugog i bezuspješnog traganja za izdavačem. A dešava se, također, da se izdavač, i pored ponuđenog mu kvalitetnog i vjernog prevoda sa jezika originala, odluči objaviti prevod istog djela sa nekog od evropskih jezika («Golubičina ogrlica«, npr.). Nadati se je da će Nobelova nagrada pomoći da se barem djelimično ublaži nepovjerljivost izdavača prema arapskoj književnosti, a sigurno je da će prevodiocima i poznavaicima ove književnosti dati novo poleta u borbi za njeno dostojnije prezentiranje.

Arapl su, kako je to zanimljivo i tačno zaključio Hegel, od iskona pjesničke prirode. »Mnogi Arapi još uvek nepokolebljivo veruju u to da je poezija uzvišeniji izraz čovekovih umetničkih sposobnosti i da je kasida (ar. pesma) pravi izraz arapskog umetničkog i psihičkog bića.«¹ Poezija zato bilježi svoj neprekinuti razvoj od pjesnika lualica u predislamskom dobu, preko krutih kanona arapske klasične poetike, do poezije savremenih tema, izraza i forme.²

1. Rade Božović – pogovor romanu–noveli: al-Bešir Hraĳef, *Crn. munja* (prevod R.B.). – Gornji Milanovac : Deĳe novine, 1984, str. 145

2. Arapska poezija našim je ĳitaocima najbolje predstavljena i to kroz prevode pojedinaĳnih pjesniĳkih zbirki i nekoliko knjiga antologijskog karaktera. Nabrojaĳemo samo neke od njih:

– Abdul Vehab al-Beĳati, *Pesme u izgnanstvu* (preveo R. Božović). – Kruševac : Bagdala, 1966.

– Abdulvehab al-Bajati, *Ljubavno pismo ųeni* (izbor, prevod i pogovor S. Grozda- niĳ). – Sarajevo : »V. Masleša«, 1975.

– Al-Ma'arri, *Obvezivanje nebbaveznim* (izbor, prevod i predgovor D. Buĳan). – Banja Luka: Glas, 1984.

Proza se razvija upored s poezijom, ali u znatno skromnijem obimu. Najprije kao usmeno kazivanje priča, legendi, poslovice, zatim u pisanoj formi nastaje sira – narodni junački i avanturistički roman koji prati živote slavni narodnih junaka. Recitovanje ovih romana uz pratnju muzike još je u prošlom vijeku bila omiljena narodna zabava. Potom slijede risále (poslanice) – oblik administrativnog izražavanja u formi rimovane proze, koje je vrlo brzo postao omiljena književna forma³, pa poetsko-prozni spisi⁴, obrazovno-zabavna književnost edeba, zbornici priča⁵, mekâme – pripovjedačko-dramsko kazivanje u formi mješavine rimovane proze i poezije, koje predstavlja vrhunac arapske umjetničke proze, potom biografska i autobiografska djela⁶ i naučno-književna dje-

- Halil Džubran, *Prorok* (prevod M. Grčić). – Zagreb : GZH, 1978.
- Halil Džubran, *Pesnik* (prevod J. Puljo). – Beograd, 1980.
- Halil Džubran, *Duhovne izreke* (prevod J. Puljo). – Beograd : Grafos, 1983.
- Halil Džubran, *Izabrana djela : Prorok ; Suze i osmijeh ; Mirisni plodovi duše ; Isus, sin čovječji* (prevod E. Duraković). – Zagreb : GZH, 1987.
- Mahmud Derviš, *Otpori* (izbor i prevod E. Duraković). – Kruševac : Bagdala, 1984.
- *Arapska poezija* (prevod B. Kukulja). – Zagreb : Lykos, 1957.
- *Stara arapska poezija* (izbor, prevod, komentar i pogovor S. Grozdanić). – Sarajevo : Svjetlost, 1971.
- *Klasična arapska poezija* (izbor D. Tanasković, grupa prevodilaca). – Beograd : Rad, 1977.
- *Savremena arapske poezija Istoka* (priredio i pogovor napisao R. Božović; grupa prevodilaca). – Kruševac : Bagdala, 1980.
- *Savremena arapska poezija Zapada* (priredio i pogovor napisao R. Božović; grupa prevodilaca). – Kruševac : Bagdala, 1980.
- *Savremena poezija Kuvajta* (izbor i predgovor M. Mufaku; prevod E. Duraković). – Kruševac : Bagdala, 1982.
- *Savremena poezija Palestine* (priredili R. Božović i E. Duraković; prevod R. Božović). – Kruševac : Bagdala, 1982.
- *Savremena poezija Sirije* (izbor M. Mufaku; prevod M. Mufaku i E. Duraković). – Kruševac : Bagdala, 1983.
- *Savremena poezija Jordana* (izbor i predgovor M. Mufaku; prevod E. Duraković). – Kruševac : Bagdala, 1984.
- *Grehota je, nevinu je... : najljepše arapske ljubavne pesme* (prevod R. Božović). – Beograd : Prosveta, 1988.
- *Antologija savremene alžirske poezije francuskog izraza* (priredila V. Đikić). – Sarajevo : Svjetlost, 1975.
- 3. – Abu al-A'lâ al-Ma'arrî, *Poslanica o oproštenju* (preveo, pristup, napomene i pogovor napisao S. Grozdanić). – Sarajevo : udruženi jugosl. izdavači, 1979.
- 4. – Ibn Hazm al-Andalusi, *Golubičin derdan ili o ljubavi i ljubavnicima* (prevod G. Stojković i A. Badnjarević). – Novi Sad : Matica srpska, 1962.
- Ibn Hazm al-Andalusi, *Golubičina ogrlica* (prevod G. Stojković i A. Badnjarević). – Beograd : NIRO Književne novine, 1985.
- Ibn Hazm, *Golubičina ogrlica : o ljubavi i zaljubljenima* (prevod T. Muftić, pogovor D. Bučan). – Zagreb : ZNL, 1987.
- 5. – Kod nas je između ostalog prevedeno: *Kelila i Dimna : stare indiske pripovjetke* (prevod B. Korkut). – Sarajevo : Svjetlost, 1953; *Hiljadu i jedna noć*, čuveni zbornik priča, imao je dosta izdanja. U prevodu M. Vidojkovića, s ruskog, objavljen je 1949–1954. (Beograd : Prosveta), 1964. (Beograd : Rad), 1977. (Zagreb : Prosvjeta), itd. U prevodu S. Vinareva objavljen je 1964. (Beograd : Nolit), 1950. (Novi Sad). U prevodu B. Korkuta sa arapskog, priče iz Hiljadu i jedne noći objavljene su od 1953. do 1955. g. u biblioteci »Kolibri« beogradskog izdavača »Dečja knjiga«. U prevodu B. Korkuta objavljene su i sljedeće zbirke: *Šeherezada priča*. – Sarajevo, 1955; *Arapske šaljive pripovjetke i basne*. – Sarajevo, 1955; *Stare arapske pripovetke*. – Sarajevo : Džepna knjiga, 1960; *Arabljske ljubavne priče*. – Sarajevo : »V. Masleša«, 1960.
- 6. – Usama ibn Munkiz, *Knjiga pouke : sećanja arapskog viteza na bojeve sa krstasima i lavovima* (prevod, pogovor i objašnjenja D. Tanasković). – Beograd : SKZ, 1984.

la'. Period od 16–19. vijeka smatra se periodom dekadencije, periodom duhovnog siromaštva koji se odlikuje uglavnom kompilacijama i antologijskim formama ranije stvorenog materijala. Početak 19 v. donosi sintezu zapadnog uticaja i domaće tradicije, koja čini osnovu arapskog kulturnog i književnog preporoda, pa već sredinom 19. vijeka arapska književnost ponovo vraća svoju izgublenu ljepotu i eleganciju. Najprije se razvija prevodilaštvo, zatim publicistika, istorijski romani (Džurdži Zejdân), esejistička književnost (Abbas Mahmud al-Akkad i Taha Husein), potom pripovjedačka proza, čijim se začetnikom smatra Mahmud Tejmur, te romani i dramska književnost. Kratka priča, nastala pod uticajem evropskih književnosti i po ugledu na njih, danas je najzastupljeniji oblik proznog stvaralaštva kod Arapa.⁸ Roman je prvi pokušao prokrciti svoj put u novoj arapskoj književnosti, ali, po mišljenju F. Gabriellija, nije bio tako uspješan: »... romani tih modernih pisaca iskazuju teškoće prilagodavanja jednog stranog roda arapskom duhu i oblicima... Mnogi su primetili da se arapska forma teško navlači na neku zamisao, ili čak kakvu gotovu redakciju koja potiče iz nekog jezika Zapada, ali lakoća kojom ovi romani mogu da se prevedu, ili ponovo prevedu na te jezike predstavlja očigledni protivdokaz.«⁹

Prvi savremeni roman u arapskoj književnosti, roman savremen po jeziku, sadržini, formi, javlja se 1913 g. To je roman *Zejneba* egipatskog novinara, političara i naučnika Muhameda Husejna Hejkala. Zatim slijede romani Ibrahima al-Mazinija (*Pisac Ibrahim*), Abbasa Mahmuda al-Akkada (*Sara*), Teufika al-Hakima¹⁰ i Tahe Huseina¹¹. Međutim, roman svoje pravo mjesto i značaj u arapskoj književnosti dobiva tek šezdesetih godina ovog vijeka kada ga prihvataju pisci iz drugih arapskih zemalja. Među najznačajnije romanopisce danas se ubrajaju Džabra Ibrahim Džabra (Irak), Abdul Selam al-Udžejli (Sirija) i at-Tajib Salih (Sudan).¹² Doajen arapskog romansijerstva i najzaslužniji za razvoj arapskog romana, prema jedinstvenoj ocjeni arapskih čitalaca i kritičara, te evropskih orientalista, jeste Nedžib Mahfuz (r. 1911). Diplomirao je filozofiju, radio kao skromni činovnik i od rane mladosti bio opčinjen čudnim svijetom književnosti. Od 1938. kad je krenuo u književnost svo-

7. – Ibn Tufayl, *Živi sin Budnog* (prevod, bilješke i pogovor T. Haverić). – Sarajevo : »V. Masleša«, 1985.

8. – Najznačajnije kod nas objavljene knjige preвода su zbirke: Jusuf Idris, *Šejh Baba i druge pripovijetke* (priredio S. Grozdanić; grupa prevodilaca). – Sarajevo : udruženi jugosl. izdavači, 1977; Fuad at-Takarli, *Drugo lice* (prevod J. Šamić i Z. Imamović). – Sarajevo. – udruženi jugosl. izdavači, 1980; Mahmud Tejmur, *Cvet iz Hamarata* (prevod N. Erceg). – Sarajevo, 1957; Mahmud Tejmur, *Beleg na čeloto* (izbor, prevod i pogovor H. Kalesi). – Skopje : »Kočo Racin«, 1964; Muhamed Dib, *Alžirija*. – Koper : Založba Lipa, 1962; Lejla al-Uzman, *Unutra je drugi svet* (izbor i pogovor M. Mufaku; prevod Sh. Ajvazi). – Kruševac : Bagdala, 1985. Najbolji uvid u stanje i kvalitet arapske savremene priče čitaocu će pružiti *Antologija kratke arapske priče* (priredio, preveo, pogovor i beleške o piscima napisao R. Božović). – Kruševac, Gornji Milanovac : Bagdala, Dečje novine, 1986.

9. Francesco Gabrieli, *Istorija arapske književnosti*. – Sarajevo : Svjetlost, 1985. – Str. 285

10. Kod nas su objavljene njegove knjige: *Dnevnik suca istražitelja* (prevod s francuskog V. Kun). – Zagreb, 1954. i *Hakimov magarac* (prevod s arapskog M. Bauja, predgovor D. Tanasković). – Kruševac : Bagdala, 1985.

11. Taha Husein, *Dani* (prevod s arapskog N. Dizdarević). – Sarajevo : udruženi jugosl. izdavači, 1979. (autobiografski roman)

12. Prema: R. Božović, pogovor romanu–noveli *Crna munja*. – Str. 146

jim romanom *Igra sudbine* ('Abat al-aqdâr) do danas, uradio je mnogo, bivao često hvaljen, a često i kritikovan. Njegov književni opus broji četrdesetak romana¹³ i zbirki kratkih priča¹⁴, te brojne filmske scenarije, a u novije vrijeme i kratke pozorišne komade. Raznim književnim tehnikama (istorijski roman, angažovana proza, naturalizam, realizam...) on kroz svoja djela pruža čitaocima sliku Egipta kroz epohe i arabesku likova gotovo svih društvenih slojeva Kaira, svog rodnog grada. Prva priznanja dobio je za romane *Hân al-Halîlî* (1946) i *Zuqâq al-Midaqq* (1947), a državnu književnu nagradu i priznanja književne kritike širom arapskog svijeta donosi mu 1957 g. Trilogija (romani: *Bayna al-Qasrayni*, *Qasr aš-Šawq* i *as-Sukariyya*). Trideset i jednu godinu kasnije, dakle 1988., Švedska akademija mu za isto djelo dodjeljuje i najveću svjetsku nagradu: Nobelovu nagradu za književnost.

Romani i pripovijetke Nedžiba Mahfuzâ prevedeni su na engleski, francuski, njemački, ruski, persijski, turski, hebrejski i još trideset drugih jezika, ali našoj javnosti on je u trenutku dodjeljivanja Nagrade bio potpuno nepoznat. Kratki prevodi, odlomci, njegovih priča i romana mogli su se tada naći jedino u nekadašnjem časopisu beogradskih i sarajevskih studenata orijentalistike »El-Emel«. ¹⁵ Taj veliki propust naše arabistike i naših izdavačkih kuća morao se, naravno, brzo ispraviti. Najprije se po brojnim listovima, od dnevnih do specijaliziranih časopisa za kulturu i umjetnost, pojavljuju kratki informativni napisi o Mahfuzovom životu i djelu praćeni prevodima pripovjedaka, najčešće nasumce odabranih iz njegovih brojnih zbirki. Zatim slijede članci naših poznatih orijentalista posvećeni veličini i značaju Mahfuzovog književnog opusa, potom književne večeri, pa nesuglasice da li »Nagib« ili »Nedžib«. U međuvremenu se ubrzano radi na prevođanju njegovih romana ili se iz ladica izvlače već požuťjeli listovi davno urađeni prevoda koji, eto, sada, zahvaljujući Nobelu, imaju šansu da ugledaju svjetlo dana. Tako je, u relativno kratkom roku, naša javnost dobila već četiri romana ovog velikog romanopisca, a još nekoliko ih je u pripremi (među njima i *Trilogija*).¹⁶

Prvi kod nas objavljeni roman Nedžiba Mahfuzâ jeste *Tartara fawq an-Nîl*¹⁶, napisan 1966 g. Roman je s njemačkog preveo Andrija

13. Romani, do 1983 g.: *Abat al-aqdâr* (1938), *Râdûbis* (1943), *Kifâh Tîba* (1944) al-Qâhîra al-ġadîda (1945), *Hân al-Halîlî* (1946), *Zuqâq al-Midaqq* (1947), *as-Sarâb* (1948), *Bidâya wa nihâya* (1949), *Bayna al-Qasrayni* (1956), *Qasr aš-Šawq* (1957), *as-Sukariyya* (1957), *al-Liṣṣ wa al-kilâb* (1961), *as-Summân wa al-harîf* (1962), *at-Tariq* (1964), *aš-Šahâd* (1965), *Tartara fawq an-Nîl* (1966), *Mîrâmâr* (1967), *al-Marâyâ* (1972), *al-Hubb taht al-mâtâr* (1973), *al-Karnak* (1974), *Hîkâyat hârratinâ* (1975), *Qalb al-layl* (1975), *Hadrat al-muĥatarim* (1975), *Mâlĥamat al-harâfiš* (1977), *ʿAṣr al-ĥubb* (1980), *ʿAfrâh al-qubba* (1981), *Layâlî ʿalf layla* (1982)

14. Zbirke priča, do 1983 g.: *Hams al-ġunûn* (1938), *Dunyâ Allâh* (1963), *Bayt sayʿ as-sumʿa* (1965), *Ĥammârât al-qitt al-aswad* (1969), *Taht al-mizalla* (1969), *Hîkâya bilâ bidâya wa lâ nihâya* (1971), *Šahr al-ʿasal* (1971), *al-Ġarîma* (1973), *al-Ĥubb fawq ĥadbat al-haram* (1969), *aš-Šaytân yaʿazu* (1979)

15. »El-Emel« – časopis studenata orijentalistike. Izdaje Udruženje studenata Orijentalnih grupa u Beogradu i Sarajevu. Izašlo je 10 brojeva časopisa, br. I (mart 1959), br. 10 (juni 1967).

15a. U toku štampanja ovog rada objavljen je prevod prvog romana iz *Trilogije*: Nedžib Mahfuz, *Put između dva dvorca*. Prevod s arapskog i pogovor Sulejman Grozdanić. – Sarajevo : Svjetlost, 1990. – 713 str. ; 20 cm. – (Biblioteka Feniks) (Naslov originala: *Bayna al-Qasrayni*)

16. Nagib Mahfuz, *Razgovori na Nilu*. Preveo s nemačkog Andrija Grosberger. Redakcija prevoda s uvidom u arapski original prof. dr Darko Tanasković. – Beograd : NIRO »Književne novine«, 1989. – 169 str ; 21,5 cm. – (Biblioteka Savremeni svetski pisci).

Grosberger, a praćen je dobrim i informativnim pogovorom prof. Darka Tanaskovića pod naslovom »Velika matura arapske književnosti« (str. 151–169). Roman je naslovljen *Razgovori na Nilu*, a govori o grupici kairskih intelektualaca koji su, poput hemingvejske »lost generation«, izgubljeni u beznadu urbanog života. Oni traže sigurno utočište i nalaze ga u čika Abduhovoj plovećoj kućici na Nilu, u poznatom društvu, ispraznim razgovorima i dimu narkotika. »Ja živim svojim unutrašnjim životom, spoljni svet me ne zanima, kao što je to slučaj sa drugim Božjim robovima,« kaže glavni lik romana. Ovaj je roman, na izvjestan način, i neka vrsta mističkog, sufijskog promišljanja stvarnosti.

Drugi roman, *Zuqâq al-Midaqq*,¹⁷ koji je Mahfuz napisao 1947 g., prevela je sa engleskog Anka Katušić–Balén, prema izdanju i prevodu Američkog instituta u Kairu. Naslov romana preveden je kao *Tijesna ulica*, a praćen je samo kratkom opaskom o sadržini romana na zaštitnom omotu knjige. »Zuqâq al-Midaqq« je roman iz realističke faze Mahfuzovog stvaralaštva. Uz izvanrednu sociološku analizu, on priča o djevojci koja postaje prostitutka, privučena sjajem i bogatstvom i životom tako različitim od onoga u siromašnoj, prljavoj, maloj al-Midaqq uličici. Sličnu tragičnu sudbinu doživljavaju i drugi mladi žitelji ove ulice nastojeći izaći iz njenog okružja.

Zatim slijedi prijevod sa arapskog romana *al-Karnak*¹⁸ koji je sačinio Halil Bjelak. U ovoj knjizi možemo naći samo fotografiju autora, identičnu onoj iz »Razgovora na Nilu«, te kratku napomenu o njegovom životu i djelu – nešto skraćenu verziju napomene iz već pomenutog romana »Razgovori na Nilu«. Roman »al-Karnak«, kao i romani »Ljubav na kiši« i »Djeca iz naše ulice«, po izlasku iz štampe našao se na britkoj oštrici arapske kritike. U prvom planu ovoga romana, objavljenog 1974 g., nalazi se grupa kairskih studenata koji se sastaju u kafani al-Karnak, njihovi politički pogledi, ideali. »To su ljudi za koje je istorija počela julskom revolucijom,« kaže pisac, a potom slijede opisi njihovih stradanja u kairskim zatvorima nakon optužbe da su neprijatelji revolucije.

Četvrti do sada objavljeni prevod jeste prevod romana *Malḥamat al-ḥarâfîš*,¹⁹ napisanog 1977 g. Prevodilac i izvrstan poznavalac arapske književnosti, prof. Rade Božović, smatra ovo djelo »ponajboljim Mahfuzovim romanom«, a sam autor, pak, »svojim najzanimljivijim delom za evropskog čitaoca«. Pisana u duhu arapskih narodnih junačkih romana *Saga o bednicima* drugačija je po strukturi u odnosu na prethodne i potonje Mahfuzove romane. A što se sadržaja tiče, autor se ponovo okreće mikrokozmu i kroz slike života u malim sirotinjskim kvartovima gdje za dobrobit stanovnika brinu futuve, samozvane vođe kvartova, odslikava mikrokozmos – univerzalne ljudske sudbine. Prof. Božović je roman pratio Rečnikom manje poznatih reči i Pogovorom (str.

17. Nagib Mahfuz, *Tijesna ulica*. Prevela s engleskoga Anka Katušić–Balén. – Zagreb : IRO »Mladost«, 1989. – 259 str. ; 20 cm. – (Biblioteka Gama/prvo izdanje u ovoj biblioteci).

18. Nagib Mahfuz, *Karnak*. Prevod s arapskog Halil Bjelak. – Tuzla : Univerzal, 1989. – 101 str. ; 20 cm. – (Biblioteka Posebna izdanja).

19. Nadžib Mahfuz, *Saga o bednicima*. Preveo s arapskog Rade Božović – Beograd : Prosveta, 1989. – 421 str. ; 20 cm. – (Biblioteka Savremeni strani pisci; kolo dva.naesto, knj. 68).

411–421) sa iscrpnom analizom samog romana i kratkim pregledom Mahfuzovog književnog opusa.

Korektni prevodi i dobra likovna oprema spomenutih knjiga svakako zaslužuju pohvalu. Međutim, čitalac koji ne poznaje arapski jezik i teškoće transkripcije, sigurno će se zapitati: »Kako se, u stvari, zove pisac ovih romana?«, a ako potraži odgovore arabista opet će ostati u nedoumici. Naime, prevodioci prva tri spomenuta romana, povodeći se za egipatskim dijalektom i evropskom transkripcijom, ime autora pišu: Nagib. Prof. Božović, koji zastupa književnu varijantu izgovora ovog imena, piše: Nadžib, a prava zbrka nastaje tek na oglednim bibliotečkim karticama, koje su obavezni sastavni dio svake knjige. Jedino je u knjizi »Razgovori na Nilu« dosljedno provedena varijanta imena za koju se odlučio prevodilac: Nagib. U »Tijesnoj ulici« ime autora koje služi kao odrednica za abecedni katalog napisano je: MAHFUZ, *Najib* (Mahfuz je u transkripciji napisano sa tačkom iznad »h« i bez tačke ispod »z«), a potom u daljem opisu knjige ime autora se ponavlja kao: *Nagib* Mahfuz (ovaj put bez znakova transkripcije). Sudeći prema koricima romana »Karnak«, dalo bi se zaključiti da su se prevodilac i izdavač odlučili za varijantu: *Nagib*. Ali, na oglednoj bibliotečkoj kartici nalazimo dvije nove varijante: odrednica za abecedni katalog pisana je: MAHFUZ, *Najib*, a u daljem opisu knjige ime autora je: *Nedžib* Mahfuz. U romanu »Saga o bednicima« prevodilac se, kao što smo već rekli, opredjeljuje za varijantu *Nadžib*, koja je na bibliotečkoj kartici korištena pri opisu knjige. Međutim, odrednica za abecedni katalog nudi nam još jednu, novu varijantu imena: *Negib*. Dakle, uz prevode četiri romana jednog autora dobili smo pet varijanti imena tog istog autora: Najib, Nagib, Negib, Nadžib i Nedžib (sreća je da barem oko imena Mahfuz nema dvojbe!).

UDK odrednice također nisu usklađene: roman »Razgovori na Nilu« nosi oznaku UDK 892.7-31 što znači: arapska književnost–romani. »Saga o bednicima« ima nešto precizniju odrednicu koju je, kao i za prethodnu knjigu, radila Narodna biblioteka Srbije. »Saga o bednicima«, dakle, nosi oznaku UDK 892.7 (62)-31, odnosno: arapska književnost (Egipat)–romani. »Karnak«, za koji je odrednicu i oglednu bibliotečku karticu radila Narodna i univerzitetska biblioteka BiH, ima oznaku UDK 893.1-31 = 861/862, što znači: Egipatska književnost–romani = srpskohrvatski jezik. Roman »Tijesna ulica« za koji je karticu radila Nacionalna i sveučilišna biblioteka Zagreb, ima najprecizniju odrednicu UDK 892.7(620)-31 = 862 = 03.20, što znači: Arapska književnost (Egipat)–romani = hrvatski jezik = engleski jezik, prevod.

Nadamo se da će u sljedećim izdanjima Mahfuzovih djela biti usklađena barem ova tehnička pitanja. A što se tiče arapskih imena, pa i imena ovog autora, čitalac će, kao i arabisti sami, sigurno još dugo ostati u nedoumici.